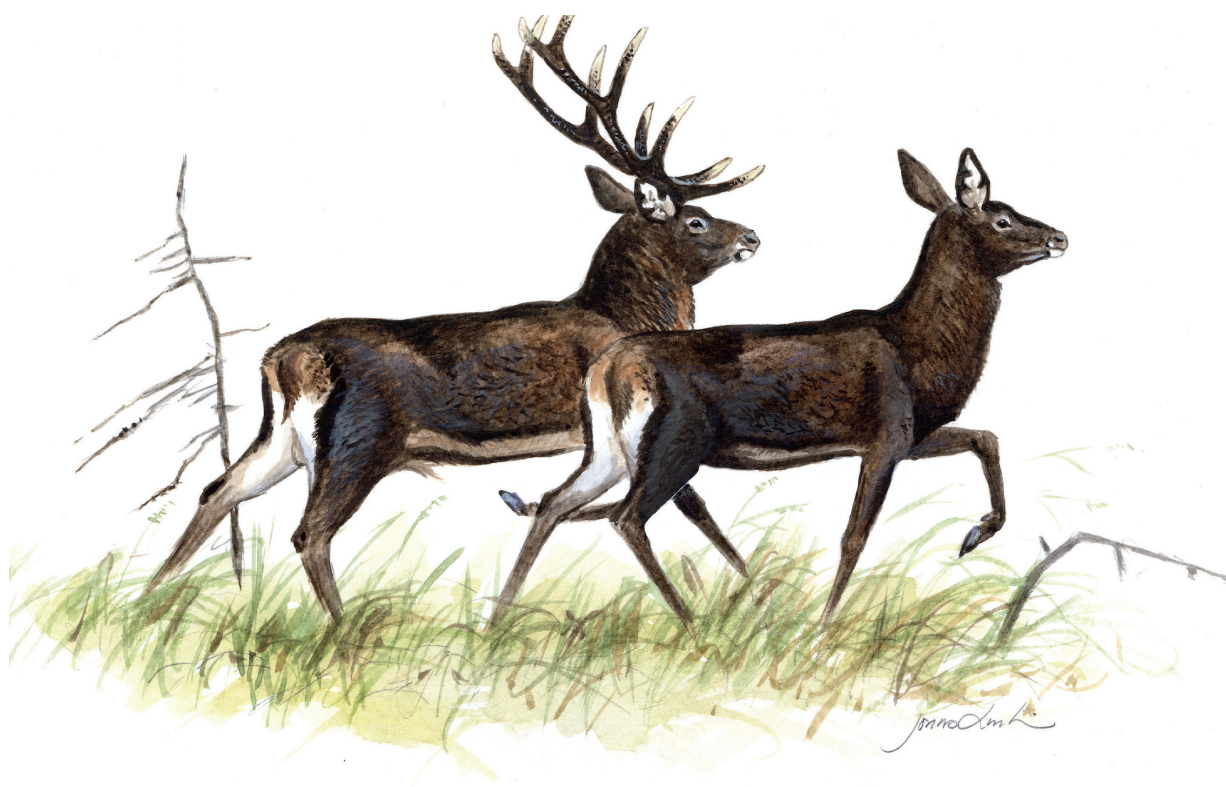

Förvaltningsplan för kronhjort i Gävleborgs län

Länsstyrelsen
Gävleborg

Förvaltningsplan för kronhjort i Gävleborgs län

Länsstyrelsen
Gävleborg

Författare: Marcus Brage och Sara Lindqvist
Illustration: Jonas Lundin

Innehåll

Inledning	2
Bakgrund	2
Ekosystembaserad lokal förvaltning.....	2
Adaptiv förvaltning	3
Kunskap	4
Kronhjortstammen	4
Kronhjortens ekologi	4
Kronhjortens interaktioner med rovdjur	4
Samförvaltning av rovdjur och kronhjort.....	5
Skogen	5
Lantbruket.....	5
Trafik.....	5
Målsättningar	5
Kronhjort	6
Skogen	6
Lantbruket.....	6
Trafik.....	6
Åtgärder	6
Att bilda kronhjortsskötselområden	6
Skötselplan.....	7
Länsöverskridande kronhjortsskötselområde	7
Samråd och samverkan	7
Förvaltningsstrategier och rekommendationer för jakt efter kronhjort.....	8
Utfodring.....	8
Systematisk observation	8
Utvärdering	8
Uppföljning med viltförvaltningsdelegationen	9
Bilaga: Riktlinjer för skyddsjakt på kronhjort	10

Inledning

Syftet med dessa riktlinjer är att vara vägledande för den regionala förvaltningen av kronhjort på så sätt att uppsatta mål kan uppnås. För att på bästa sätt förverkliga detta ska förvaltningen av kronhjort vara anpassad till rådande lokala ekologiska förutsättningar inom länet och hänsyn tas till den biologiska mångfalden, rovdjurens påverkan samt övriga klövviltarter. Förvaltningen av kronhjort ska samtidigt vara adaptiv, det vill säga anpassa sig till nya eller förändrade förhållanden. Dispositionen i detta dokument följer därför hörnstenarna inom adaptiv förvaltning: kunskap, målsättning, åtgärder, systematiska observationer och utvärdering (se avsnittet *Bakgrund*).

Både markägare och jakträttshavare har ansvaret att främja en med hänsyn till allmänna och enskilda intressen lämplig utveckling av viltstammarna. Skador av viltet ska i första hand motverkas genom begränsning av viltstammarna och andra förebyggande åtgärder. En lokal samverkan i jakt- och viltvårdsfrågor spelar en viktig roll i viltförvaltningen.

Viltförvaltningsdelegationen inom Länsstyrelsen ska enligt 3 § förordningen om viltförvaltningsdelegationer (2009:1474) besluta om övergripande riktlinjer för förvaltningen av bland annat kronhjortsstammen i länet. Vidare ska Länsstyrelsen, enligt 49 § Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om jakt efter älg och kronhjort (NFS 2011:7), i de län där det förekommer kronhjort, fastställa målsättningen med skötseln av kronhjortstammarna i länet. Länsstyrelsen ska i riktlinjerna besluta om vilken areal som ska gälla vid registrering av kronhjortsskötselområde. Enligt 50 § i samma föreskrifter ska länsstyrelsen samråda med markägarnas och jägarnas organisationer vid utformning av en målsättning för skötseln av kronhjortsstammen i länet.

Dessa riktlinjer har utarbetats av Länsstyrelsen tillsammans med en arbetsgrupp bestående av ledamöter från Gävleborgs viltförvaltningsdelegation. Riktlinjerna har godkänts av viltförvaltningsdelegationen den 11 mars 2015.

Bakgrund

Ekosystembaserad lokal förvaltning

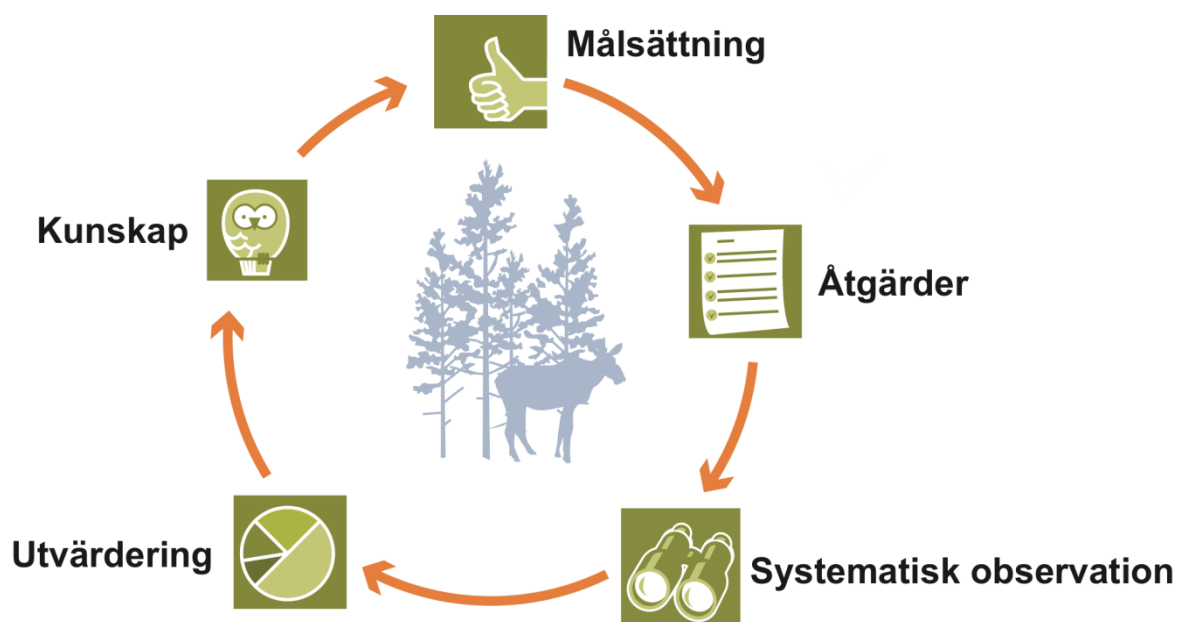
Länsstyrelsen och viltförvaltningsdelegationen har det övergripande ansvaret för kronhjortsförvaltningen inom länet. Dock är det markägaren som i grunden äger jakträtten. Motiverade och aktiva jägare är en viktig förutsättning för brukandet av skogen och ett fungerande viltförvaltningssystem. Sammantaget måste det finnas en god samverkan mellan alla de aktörer som påverkar viltet och förvaltningen och att denna samverkan sker lokalt.

Ökad samverkan genom dialog

Adaptiv förvaltning

Skogen och skötseln av denna förändras kontinuerligt i likhet med kronhjorts- och rovdjurspopulationerna. Att anpassa sig till nya eller förändrade förhållanden innebär att förvaltningen är adaptiv. Huvudtankarna i adaptiv förvaltning illustreras oftast i form av en cirkel, som en pedagogisk process i flera steg (se figur).

Kunskap om systemet - hur stort är det, vilka arter omfattar det, vilken dynamik finns? Utifrån denna kunskap sätts mål som i sin tur kräver att specifika åtgärder sätts in. Lämpligen utgår man ifrån var man står, vart man vill och hur man bäst når dit. För att följa förändringarna krävs sedan systematisk observation och pålitliga verktyg och modeller som kan uppfylla detta. Utvärdering kommer sist i processen och syftet med den är att se om åtgärderna fått önskad effekt. Detta leder i de flesta fall även till ny kunskap och vi är nu tillbaka på steg 1 i den ”adaptiva snurren”. Adaptiv förvaltning handlar alltså ytterst om att fånga upp, försöka förstå och förändra i en medveten och lärande process som sker kontinuerligt.

Kunskap

Här presenteras kunskap som ligger till grund för avsnitten *Målsättningar* och *Åtgärder*.

Kronhjortstammen

Kronhjorten är en värdefull viltart som tillhör landets fauna och därför ska bevaras långsiktigt och förvaltas med hänsyn till allmänna och enskilda intressen. I Gävleborgs län finns följande sju kronhjortsskötselområden (Kso) inrättade av Länsstyrelsen:

- Nordanstigs Kso
- Harmångers Vvo Kso
- Jättendal Kso
- Rogsta-Hög-Hälsingtuna Kso
- Undersvik-Sörby Kso
- Forsa Vvo Kso
- Bjuråker-Norrbo Kso

Dessa utgår en total areal om 163 586 hektar vilket i sin tur utgör ca 9 procent av länets totala areal. Det fällt inom dessa kronhjortsskötselområden årligen 5-10 kronhjortar.

Kronhjortens ekologi

Kronhjort lever främst i grupper bestående av hindar, kalvar och ungdjur. Även medelålders handjur lever ofta i grupper, åtskilt från hindarnas hemområden. De allra äldsta hjortarna lever istället oftare ensamma. Könens områdesskilda leverne har betydelse när avskjutning ska balanseras efter skötselplan.

Kronhjortarnas brunst infaller från slutet av augusti till början av oktober. Hjortarna vandrar då till hindarnas hemområden. Brunstande hindar kan även uppsöka hjortar utanför sina hemområden. Hindar föredrar äldre hjortar för att brunstcykeln ska fungera. För att hindarna sedan ska bli betäckta vid bästa tidpunkt, vilket möjliggör god utveckling av kalvarna, måste det finnas hjortar i tillräckligt höga åldrar (> 6 år). Det krävs också att könsfördelningen är i balans, dels för att undvika ombrunstningar, och dels för att för få hjortar i förhållande till hindar leder till att hjortarna slösar för mycket energi under brunsten. Hindar föder vanligen en kalv från mitten maj-början juni.

Kronhjortens interaktioner med rovdjur

Gävleborg är ett av få län där Sveriges samtliga fem stora rovdjur är etablerade. Kronhjorten utgör ett bytesdjur för björn, lodjur och varg, men även för kungsörn och potentiellt även för järv. Rödräv kan också döda kronhjortskalvar. I områden där kronhjort och varg samexisterar, utgör

ofta kronhjorten vargens viktigaste byte. Vargen har hittills haft sina kärnområden i länets västra delar vilka inte överlappar i större utsträckning med kronhjortens utbredning i länet.

Länsstyrelserna har det regionala ansvaret för rovdjursinventeringar i länen och årligen sammanställs en rapport över inventeringarnas resultat.

Samförvaltning av rovdjur och kronhjort

Viktigt är att rovdjurens förekomst följs och att all relevant information rörande rovdjur som kan vara av intresse för kronhjortsskötselområdena finns tillgänglig löpande och i god tid före lämplig avskjutning är bestämd. Rovdjursförvaltningen ska också på ett enkelt och överskådligt vis kunna ta del av information om kronhjortspopulationernas förändringar.

Rovdjursförekomst får inte innebära att klövviltstammarna tillåts öka om det leder till oacceptabla skador på skog eller gröda.

Skogen

Skogen är att betrakta som en nationell tillgång och en förnybar resurs som ska skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden bibehålls. Ny skog ska anläggas efter avverkning när markens virkesproducerande förmåga inte utnyttjas. Kronhjort orsakar främst barkgnag på gran. Skadornas omfattning påverkas av flera faktorer och ur ett landskapsperspektiv är alternativt foder, exempelvis bärris och ljung, en viktig faktor.

Fodersituation och skogliga skador ska beaktas vid förvaltningen av kronhjort.

Lantbruket

Lantbruket är en viktig del av Sverige och bidrar till den huvudsakliga livsmedelsproduktionen i landet genom växtodling och djurhållning. I lantbruket kan kronhjort orsaka skador i form av bete, tramp- och liggsador. Det förekommer även att kronhjort skadar ensilagebalar. Skador på lantbruket ska beaktas vid förvaltningen av kronhjort.

Trafik

Det finns i Sverige ett uttalat nationellt mål om att viltolyckorna i trafiken ska minska. Detta uppnås genom reglering av viltstammarnas storlek, planering av åtgärder inom jordbruk och skogsbruk samt trafiklösningar för att minska viltolycksrisken. Det är Nationella viltolycksrådet och dess regionala organisationer som i Sverige aktivt arbetar med dessa frågor. Gävleborgs län har årligen ett fåtal viltolyckor med kronhjort.

Målsättningar

Här presenteras målsättningarna som ska vara vägledande inom kronhjortsförvaltningen i Gävleborgs län.

Kronhjort

- Kronhjortsskötselområde bör bildas, eller utökas, så snart det finns en etablerad stam. Även i trakter där stammen är svag och markägare och jakträttshavare är överens om att styra stammens utveckling bör kronhjortsskötselområde kunna bildas.
- Kronhjortsskötselområden ska så långt som möjligt vara sammanhängande och bör, där så är lämpligt, sammanfalla med älgskötselområden samt ligga inom aktuellt älgförvaltningsområdes gränser.
- Länets viltvårdsområden bör genomföra nödvändiga stadgeändringar och stämmobeslut tas för att möjliggöra jakt på kronhjort.
- Kronhjortsstammen ska vara livskraftig och hålla en hög kvalitet, väl sammansatt med en 50:50 könsfördelning mellan de vuxna djuren och åldersfördelning där minst 10 % av stammen består av hjortar > 6 år.

Skogen

Klöviltstammarna ska vara i balans med fodertillgången och kronhjortsstammens storlek ska anpassas så att skador på skogs- och lantbruk kan anses acceptabla av markägarnas företrädare.

- Det ska vara möjligt att inom hela länet föryngra skogsmarken med lämpligt trädslag.
- Rönn, asp, sälg och ek ska kunna bli trädbildande där de är naturligt förekommande.

Lantbruket

Klöviltstammarna ska vara i balans med fodertillgången och kronhjortsstammens storlek ska anpassas så att skador på skogs- och lantbruk kan anses acceptabla av markägarnas företrädare.

- Kronhjortsstammarnas storlek ska hållas på en sådan nivå att lantbrukares val av gröda och produktion inte nämnvärt påverkas

Trafik

Det åligger kronhjortsskötselområdet att i dialog med de ingående jaktområdena planera för en sådan avskjutning att viltolyckorna inom länets kronhjortsskötselområden i möjligaste mån förebyggs och begränsas.

Åtgärder

Här presenteras länsstyrelsens rekommendationer som har tagits fram med syfte att vara vägledande i arbetet med att uppnå målsättningarna inom kronhjortsförvaltningen.

Att bilda kronhjortsskötselområden

Kronhjort bör, där den förekommer förvaltas gemensamt inom större områden, kronhjortsskötselområden. Att bilda ett kronhjortsskötselområde är enda möjligheten för att få fälla vuxen kronhjort. På all övrig mark är endast jakt efter årskalv tillåten. Ett område som har sådan storlek och arrondering att det medger vård av en egen kronhjortsstam får av länsstyrelsen registreras som kronhjortsskötselområde. Utbredningen av ett kronhjortsskötselområde avgörs i första hand av de geografiska och biologiska förutsättningarna, inklusive tillgången på brunstplatser och kalvningsområden.

Den minsta areal som ska gälla vid registrering av kronhjortsskötselområden i Gävleborgs län är 10 000 hektar. Det är vid beslut om bildande av kronhjortsskötselområde viktigt att skador på skog, lantbruk samt risken för trafikolyckor särskilt beaktas.

Jakträttshavare och markägare bör i första hand undersöka om anslutning är lämpligt till ett befintligt skötselområde istället för att ett nytt kronhjortsskötselområde bildas.

Kronhjortsskötselområden bör där så är lämpligt sammanfalla med älgskötselområden samt ligga inom aktuellt älgförvaltningsområdes gränser.

Skötselplan

För varje kronhjortsskötselområde ska det finnas en gällande skötselplan. Skötselplanen bör beskriva en långsiktig målsättning för skötseln av kronhjortsstamen. Planen ska vara grundad på uppgifter om bedömd kronhjortsstam och skadesituationen inom området samt vilken täthet kronhjortsstammen i området ska hålla.

Av planen ska framgå hur stor den årliga avskjutningen bör vara och vilka åtgärder som ska vidtas för att begränsa trafikolyckor orsakade av kronhjort. I planen ska även framgå vad som ska vidtas vid eventuella akuta skador. I planen bör, om möjligt, uppskattad rovdjurspredation och övrig dödlighet framgå.

Om det under perioden för en skötselplan visar sig att stammen inte utvecklas på ett sätt som överensstämmer med målsättningen bör planen omgående revideras. I första hand ska revidering ske mellan jaktperioderna.

Länsöverskridande kronhjortsskötselområde

I de fall där ett länsöverskridande kronhjortsskötselområde avses bildas ska registrering eller ändring av sådant område föregås av ett samråd mellan berörda länsstyrelser handläggare. Kopior på karta över kronhjortsskötselområdet samt kronhjortsskötselplan ska tillhandahållas inför sådant samråd.

I fråga om rapporteringskyldigheten ska i samband med beslut om registrering upplysas om till vilken länsstyrelse detta ska ske. En årlig rapport omfattande antalet fällda kronhjortar fördelat per område, kön på vuxna och kalvar samt eventuell ålder ska tillhandahållas den andra länsstyrelsen.

I fråga om skyddsjaktsansökan ska kronhjortsskötselområdet ställa sådan ansökan till det län där området registrerats. I fråga om skyddsjaktsansökan som berör även det andra länet ges länsstyrelsen i detta fall möjlighet att inkomma med ett yttrande.

Samråd och samverkan

Inom ett kronhjortsskötselområde bör ett årligt samråd ske mellan markägare, jakträttshavare och jordbruksarrendatorer. Detta för att ett fungerande samråd mellan intressenterna är av stor betydelse för en framgångsrik förvaltning av kronhjort.

Jakträttshavaren och markägaren inom ett skadedrabbat område bör undersöka möjligheterna till jaktlig samverkan för att därigenom skapa bättre förutsättningar att förebygga skador inom det aktuella området.

Förvaltningsstrategier och rekommendationer för jakt efter kronhjort

I avskjutningsmålen bör inriktningen vara att sträva efter ett uthålligt jaktuttag, detta är i regel ca 20 % av stammen. Är stammen för stor och bör minskas ska detta främst ske genom ett högre jakttryck på hindar och kalvar.

All avskjutning av kronhjort bör vara selektiv så att djur med svagare utveckling i kropp och horn, i förhållande till sin ålder, fälls. För hjortar bör en relativt hög avskjutning riktas mot två- och treåringar, spetshjortar bör samtidigt sparas för att de är svåra att bedöma utifrån kvalitet. Fullvuxna hjortar spelar en viktig roll i kronhjortens ekologi, för fullvuxna hjortar bör därför endast hjortar med svag hornutveckling fällas fram till att hjortar når full kapital ålder ca 12 år gamla. Hjortar som är 12 år eller äldre kan därefter fällas.

För att uppnå de mål som satts i en skötselplan är det av stor vikt att planerad avskjutning följs.

Utfodring

Foderskapande åtgärder och stödutfodring kan medföra minskade skador på exempelvis gröda. Kronhjort bör endast utfodras i undantagsfall under svåra vinterförhållanden och då inte i närheten av skadekänslig skog eller gröda. Utfodring leder till att den lokala fodertillgången ökar. Det är inte tillåtet att utan lov, genom utfodring eller något annat sätt, locka vilt från annans jaktområde.

Före anläggning av en utfodringplats är det viktigt att noga fundera över placeringen och fodermedlet med hänsyn till de stora rovdjuren samt tidpunkten på året. Det är särskilt viktigt att en utfodringsplats inte anläggs alltför nära bebyggt område eller område där allmänheten ofta rör sig. Framförallt björnar, som också är allätare kan lockas till en utfodringsplats, men även andra djur kommer sannolikt att besöka platsen. Med hänsyn till björnar och andra rovdjur bör man som ansvarig för en utfodringsplats också se till att människor i så liten utsträckning som möjligt förknippas med platsen för att undvika situationer där rovdjur förknippar människodofter och aktiviteter med föda.

Systematisk observation

Det är kronhjortsskötselområdenas ansvar att verka för att nödvändiga inventeringar genomförs, sammanställs och analyseras. Förvaltningen av kronhjort ska vara kunskapsbaserad och adaptiv. För att följa trender och fånga upp förändringar bör inventeringar genomföras över kronhjortens antal och utbredning. Jakträttshavarna och markägarna har ett gemensamt ansvar att följa utvecklingen av kronhjortsstammen och vara observanta på skadesituationer som kan uppstå för att snabbt kunna sätta in motåtgärder.

Presentationen av resultaten bör följa en standardmodell med tillräcklig information om tillvägagångssätt och resultat så att berörda enkelt kan tillgodogöra sig detta.

I den mån det är lämpligt kan även inventeringar och de resultat som inhämtats på älgförvaltningsområdesnivå samordnas och användas.

Utvärdering

Jakträttshavaren ska anmäla fälld kronhjort till länsstyrelsen inom två veckor efter jakttidens utgång. Anmälan ska innehålla uppgifter om var och när djuret fälldes eller påsköts, datum då djuret fälldes, djurets kön samt om det var en årskalv.

Uppföljning med viltförvaltningsdelegationen

Enligt förordning (2009:1474) ska en viltförvaltningsdelegation besluta om övergripande riktlinjer för skötsel av kronhjortsstammen. I samma förordning står också att läsa att viltförvaltningsdelegationen är ett organ för samverkan i frågor som rör viltförvaltning inom länet. Länsstyrelsens viltförvaltningsdelegation i Gävleborg ska framgent, som en del av uppföljningen av de länsvisa målen för skötseln av länets kronhjortstammar, årligen granska och följa upp kronhjortsskötselområdenas måluppfyllelse. Vid behov ska dessa riktlinjer revideras och andra åtgärder som kan förbättra måluppfyllelsen föreslås.

Bilaga: Riktlinjer för skyddsjakt på kronhjort

Skador orsakade av kronhjort ska i första hand förebyggas inom den ordinarie kronhjortsförvaltningen. De möjligheter att förebygga skador som den allmänna jakttiden ger måste om möjligt utnyttjas före det att skyddsjakt kan komma i fråga.

Regelverk

Om det inte finns någon annan lämplig lösning och om det inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde kan länsstyrelsen, enligt 29 § Jaktförordningen (1987:905), ge tillstånd till skyddsjakt på kronhjort för att förhindra allvarlig skada på exempelvis gröda och skog.

Ärendets gång

En ansökan inkommer till Länsstyrelsen på den skyddsjaktblankett som finns att tillgå på länsstyrelsens hemsida. Ansökan bör innehålla följande:

- Fastighetsbeteckning samt arealuppgifter för skadedrabbat område
- Beskrivning av skador/olägenheter
- Vidtagna skyddsåtgärder
- Inventeringsunderlag från särskilt sakkunnig

En skogsskadeinventering av sakkunnig person utförs förslagsvis av tjänsteman från Skogsstyrelsen. En skogsskadeinventering ska innehålla uppgifter om:

- Arealen skogsplanteringar i betningsmogen ålder
- Den totala arealen betesskadat område
- Omfattningen av färska betningsskador

Länsstyrelsens handläggare begär in kompletterande uppgifter om något saknas.

I den samlade bedömningen som ligger till grund för länsstyrelsens beslut tas också hänsyn till hur berört kronhjortsskötselområde har utnyttjat sin tilldelning, hur stor kronhjortsstam som området hyser (förutsatt att denna information finns), vilken tidpunkt på året ansökan inkommer till länsstyrelsen och om det finns uppgifter om att det rör sig om samma individer som uppehåller sig i området.

Länsstyrelsen följer alltid upp hur skyddsjakten har gått. Därför bifogas i ett beslut om skyddsjakt alltid en jaktrapport som ska vara länsstyrelsen till handa snarast efter att kronhjortarna fällts. Om inget djur fälls ska rapporteringen ske senast två veckor efter jakttidens utgång.

Länsstyrelsens rapporter 2015

2015:1 Länsstyrelserna stödjer och samordnar föräldrastödsarbetet
2015:2 Hemlöshet – en fråga om bostäder
2015:3 Förvaltningsplan för kronhjort i Gävleborgs län

Länsstyrelsen Gävleborg
Författare: Marcus Brage och Sara Lindqvist
Illustration: Jonas Lundin
Rapportnr: 2015:3
ISSN: 0284-5954

Länsstyrelsen
Gävleborg

Besöksadress: Borgmästarplan, 801 70 Gävle **Telefon:** 010-225 10 00

Webbadress: www.lansstyrelsen.se/gavleborg